

ՀԱՆԴԻՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ

ԿԸ ՎԱՃԱՌԷ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԿԸ ԳՐԷ

Կ. ՊՈՒԼԻՍ,	Վանատուն Միաբանութեան:
„ „	Զրափաճառ Պօղոս և Եսայիք Աղայր:
ԶՄԻՒԻՆԻԱ,	Վանատուն Միաբանութեան:
ԿԱՐԻՆ,	Տ. Սերովբէ վ. Զոհրեան:
ՏՐԱՊԵՉՈՆ,	Հ. Համազասպ վ. Համանեան:
ՊՐՈՒՍԱ,	Անտոն Էֆ. Թօփմեան:
ՏՓՂԻՍ,	Գրափաճառ Պր. Զաքարէ Գրիգորեանց:
ՊԱԹՈՒՄ,	Առաքել Էֆ. Սարոյեանեան:
ԱՂԵԶՍԱՆԴՐՈՒԱ,	Տ. Ղեռնդ Զհ. Փափագեան:

Վ Ի Ե Ն Ն Ա. Մ Խ Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն Տ Պ Ա Ր Ա Ն.

Զ Ե Կ Ո Ւ Յ Ո Ւ Մ

Մտանձին կերպով կը յանձնենք մեր մեծարոյ Գործակալաց որ փոյթ տանին՝ գէթ միւշն աւսոյս վերջը՝ ժողովել տակաւին չվճարուած բաժանորդագիւնքն ու մեզի ժառօթ տալ. միանգամայն եղանակաւ մի տեղեկանալ հաճութեան այն յարգոյ անձանց, որոնք կ'ընդունին հետգնետե Օրսգրոյս ամէն թիւերն, եւ տակաւին չեն յայտնած որոշակի իրենց միտքն յայտ մտնին: — Եւ չորք ճշորոք թուէն սկսեալ՝ կը խաբորի ՀԱՆԴԷՍ միայն այնպիսեաց որ կամ իրօք վճարած են բաժանորդագիւնն եւ կամ գունեայ իրենց հաճութիւնն յայտնած:

Տնօրէնութիւն ՀԱՆԴԷՍ:

Ն Ո Ր Ը Տ Ի Պ Մ Ը Տ Ե Ա Ն

Բարձրապատիւ Զ. Պատկանեան, Խորհրդական պետութեան Ռուսիոյ, Գնչունքու վրայ գիրք մը հրատարակած է՝ այս անուամբ. **ЦЫГАНЫ. Нысколько словъ о наречіяхъ закавказскихъ языкъ: Боша и Карачи. К. П. Патканова. С.-Петербургъ, 1887. 8°.**

ԳնչՈՐԷ. — ԶԵՆՈՒՄ ԵՎ ԽՈՍԷ ԳՆՉՈՒՆԵՐՈՒ, ԱՅՍ ԽՈՍ՝ ԲՈՇԱՆԵՐՈՒ ԵՎ ԿԱՐԱՉԻՆԵՐՈՒ ԳԱՆՈՒՄԱՆԵՂՈՒՄՆ ՎՐԱՅ:

Երկու քննական տեղեկութիւն կը դնենք հոս նոյն գրքին վրայ, որոց առաջինն ըստ մեր խնդրանաց գրած է քաջ սլաւագէտն Բարձրապատիւ Ռուսոյ-չապետ Փր. Միրլուսիչ, անդամ՝ ծերակուտի ակադրիական պետութեան եւ ճեմարանին վիսննայի, եւ երկրորդը՝ Յ. Հանուշ:

Անաւասիկ Միրլուսիչի գրուածքը:

Պատկանեանի գործն երկու մասի կը քաժնուի:

Առաջին Մասն (երես 1—61) իբր Ենթաժողովին՝ ընդհանուր տեղեկութիւններ է Գնչունքուն (Չինկեանէներուն վրայ,) ուղղեալ աւելի անոնց՝ որ մէտ են արիական Գնչուաց վրայ ուսումնասիրել: Ընթերցողը կը գտնէ հոս շատ պիտանի տեղեկութեանց ժողովածոյք մը՝ Գնչունքունն եւրոպա տարածուելուն եւ անոնց կրած տառապանացը վրայ ի սկզբանէ հետէ:

Գրքին Բ. Մասն (երես 62—146) կը ծանօթացնէ մեզի անձ մը՝ որ ամէնէն աւելի աշխատած է այս ազգը քննելու: Ասիկայ է Մ. Ի. Զունաւին, որ համարեալ թէ Գնչունքունն ժողովրդական գրականութիւնն չլուսացուած գանձարան մ'ըլլայ Պատմութեան նկատմամբ, ուսումնասիրեց Եւրոպայի, Հիւս. Ափրիկէի, Փոքր Ասիոյ, Սերուիոյ եւ Հնդկաստանի Գնչունքունն 35ամեայ թափառումը.

և քանի մը տարի յառաջ իւր ճանապարհորդութենէն ահագին մթերք փոխադրեց իւր հայրենիքն: Աւա՛ղ որ չկրցաւ իւր նիւթոյն վրայ գործել. մահը չշնորհեց լեզուաքնին գիտնականին իւր ատաղձէն շէնք մը քարժրացած տեսնել: — Բունավիւնի մահը Պատկանեանին անձամբ չէ մնացած:

Յետոյ հեղինակը տեղեկութիւն կու տայ Բոշաներուն եւ Գարաչիներուն սովորութեանց, քարուց եւ լեզուին վրայ: Պատկանեան կը կարծէ թէ երկու երեք սերունդ (generation) ետքը Կաւկասեան Գնչուաց լեզուն պիտի անհետանայ, ուր որ Եւրոպայի Ռոմ՝ ըսուած քարքառն աւելի երկայն պիտի դիմանայ. վասն զի Եւրոպայի մէջ Գնչուներն աւելի քազմաթիւ խմբերու ամփոփուած միացած կ'եւրեան՝ քան թէ ի Կաւկաս:

Ի վերջոյ կու գայ հարուստ Մատենագիտութիւն մ՝այն մատենից՝ որ ռուսերէն լեզուա հրատարակուած են Գնչուներու վրայ: Ասով կ'ամբողջանայ այս կարգի գործ Յուցակն որ 1886ին ի Լիփսիա հրատարակուեցաւ:

Պատկանեանն իւր այս աշխատսիրութեամբն՝ որ Գնչուի լեզուին վրայ մեր ունեցած մտնութիւնն այնչափ կ'ընդարձակէ, ոչ փոքր արդիւնք ալ շահեցաւ ընդհանուր Յեղազրութեան եւ Լեզուաքննութեան մասին:

Իսկ ՅՏ. Հանուի գրուածքը կը թարգմանենք յՕրագրէն՝ *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* I. Band, I. Heft, 1887.

“Այս գործոյս մանաւանդ վերջին կիսոյն մէջ շատ նոր տեղեկութիւնք կան կաւկասեան Գնչուներուն վրայ, որոնք Բոշայ եւ Կարաչի կ'անուանուին: Փոքր Ասիոյ եւ Հայաստանի Բոշայք իրենք զիրենք Լոմ՝ կ'անուանեն, եւ պարսկական ~~Բաթաչիք~~ Դոմ (Dom), որ անշուշտ եւրոպական Գնչուներուն Ռոմ՝ անուանակոչութեան հետ նոյն են: Հեթանակն ասիական Գնչուներուն վրայ ազգաբանական-միջակազրական լիովին ծանօթութիւն կա տայ, եւ շատ խօսքեր ու քառեր կը հրատարակէ՝ այլեւայլ տեղերէ հաւաքած: Ինչ ինչ քան զտած է նաեւ քանի մ'անգղիական եւ հայ ուղեգրութեանց մէջ: Պատկանեանն նաեւ քանի մը քերականական ծանօթութիւններ կը յաւելու: Գրքին առաջին մասը ներածութիւն մըն է գնչուագիտութեան, ի պէտս մանաւանդ ռուս գիտնականաց: Գրքին վերջը կենսագրական ընդհանուր տեսութիւն մը կ'ընէ ռուսական մատենագրութեան մէջ Գնչուներուն վրայ եղած գրուածոց: Առիթ պիտի ունենանք տակաւին ռուսահայ գիտնականին այս գեղեցիկ գրքին վրայ ընդարձակ խօսելու: Յ. Հանուից:”